

OSMANLI ORDU TEŞKİLATINDA AKINCI OCAĞININ YERİ VE ÇAĞDAŞ TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNE ETKİLERİ

Özgür KÖRPE*

Öz

Her olgu, nesne ya da teşkilatta yapıldığı gibi, Çağdaş Türk Ordusu'nun da strateji, taktik ve doktrinlerinde tarihten izler ve kökler aramak, çağdaş Türk askerlik sisteminin evrimini görme açısından gereklidir. Akıncı teşkilatı, aslında değişik isimler altında ve farklı şekillerde en eski Türk devletlerinden beri süregelen bir geleneğin devamıdır. Bu gelenek, 1826 – 1918 arasındaki yaklaşık 100 yıllık dönem hariç tutulursa, Türk tarihi boyunca Türk harp sanatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Akıncılar bundan 500 yıl önce, Osmanlı muharebelerinin öncü kuvvetleriydiler. Komandolar da benzer görevleri bugün çağdaş Türk Ordusu bünyesinde icra etmektedirler. Bundan dolayı, bu makalede, Çağdaş Türk Komandosı'nun genlerinde akıncılıktan izler olup olmadığı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Akıncı, Akıncılık, Çete, Hafif Süvari, Kuvayı Milliye, Komando.

The “Akıncı” Branch in the Ottoman Military Organization and its Influences on the Contemporary Turkish Armed Forces.

Abstract

It is necessary to see the evolution of Turkish military system, seeking historical traces and roots from history in contemporary Turkish Armed Forces too, as is done for every particular fact, object or organisation. Actually, Akıncı organisation is the succesor of a tradition which is continual since the oldest Turkish states under different names and in various forms. This tradition has been an integral part of Turkish art of war during the history, except the rough centenary period between 1826 and 1918. Five hundred years ago, Akıncis were vanguard forces in Ottoman battles. Commandos are fulfilling the same missions in contemporary Turkish Armed Forces today. Therefore, in this article it will be surveyed whether there are traces from “akıncihood” in contemporary Turkish Armed Forces or not.

Key Words: Akıncı, Akıncihood, Gang, Light Cavalry, Kuvayı Milliye, Commando.

* Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Ulusal ve Uluslararası Güvenlik Stratejileri Yüksek Lisans Öğrencisi, P.Kd.Yzb., E-posta: ozgurkorpe@gmail.com

Giriş

Türk tarihinde birbirinin devamı olan ya da birbiriyle aynı dönemde var olmuş Türk devletleri mevcuttur. Bilindiği üzere bu devletlerin hanedanından tebaasına tamamı Türk değildir. Hatta bazı Türk devletleri, sadece devlet teşkilâtının Türklerden oluşması nedeniyle Türk devleti sayılmışlardır. Türk devletlerinin içinde, Babür İmparatorluğu veya Altınordu Devleti gibi, asli unsuru yabancı olan devletler hiç de az değildir. Aslında bu gerçeklik, Türklerin teşkilâtçılığının, devlet kurma ve yönetme becerisinin de bir kanıtıdır.

İnan'a göre (1976, s. 16); başarılarını "Tanrı'nın inayeti"ne dayandıran Türk devlet geleneğinde adaleti dünyaya yaymanın kutsal bir görev edinildiği söylenebilir. Bunu yapmanın ana vasıtası ise, "gaza"dır (Itzkowitz, 2008). Türklerin "konar-göçer"(Ögel, 1978) olma niteliğiyle birleşen bu anlayış, Türk devletlerini askerî birer teşkilâta dönüştürmüştür. Bugün bu savın en eski kanıtının, Hun hükümdarı Mete tarafından oluşturulan ordu-millet teşkilâatlanması olduğu kabul edilmektedir (Güler, Akgül ve Şimşek, 2001). Tarihte ilk defa Mete, aşiretleri birer tümen olarak gruplandırmış, her aşireti de biner, yüzer, onar kişilik parçalara bölmüş, tümen başı, binbaşı, yüzbaşı, onbaşı rütbelerini askerlik literatürüne sokmuştur. Göksu'ya göre (2010, s. 8); "bu askerî yapı, 'ordu-millet' ve 'ordu-devlet' anlayışlarını da beraberinde getirmiştir".

Türk gaza geleneğinin, iki ana koldan yürütüldüğü görülmektedir. Birinci kol, aslında bu araştırmaya da konu olan "akın", ikinci kol ise "cenk" olarak adlandırılabilir. Akın ve cenk, birbirini takip etmek zorunda olan birer faaliyet sırası olarak görülmemelidir. Cenk ederken akınlara devam edildiği veya akıncıların cenklerde görev aldıklarını hatırlatmak gerekir. Antik çağda ve hatta onu takip eden bin yıl süresince cenkler, meydan muharebesi şeklinde icra edilen, devletlerin kozlarını paylaştıkları; adeta birer düelloydular. Türkler "akın" sayesinde hasımları üzerinde, çağdaşlarında var olmayan asimetrik bir etki yaratmışlar ve bu anlayış pek çok harbi kazanmalarının da anahtarı olmuştur. Türkler, sayıca az oldukları

zaman, kurulma aşamasında bir devlet oldukları zaman ve muharebe sahasıyla ilgili belirsizlikler hissettikleri zaman hep akına başvurmuşlar, bütün bu olumsuzlukları bu yolla avantaja dönüştürmeyi bilmişlerdir.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan gaza geleneğinin, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da büyük bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu araştırmada, Osmanlı gaza ideolojisinin en önemli ürünlerinden birisinin; Akıncı Ocağı olduğu hipotezi doğrulanmaya çalışılmıştır. Bu sayede, "Akıncılar" ya da Akıncı Ocağı'nın, tarih araştırmaları ve harp tarihi çalışmaları içinde, hak ettiği ayrıcalıklı yeri edinmesi amaçlanmıştır.

Bu gaye ışığında araştırmada; Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kara Kuvvetleri Komutanlığı genel kuruluşu içinde yer alan komando birliklerinin, teşkilât, teçhizat ve teamüllerinde, Osmanlı ordusunun önemli bir sınıfı olan Akıncı Ocağı'ndan etkilenip etkilenmedikleri ya da onun bir tezahürü olup olmadıkları problemi çözümlenmeye çalışılmıştır.

Osmanlı Devleti Öncesindeki Türk Akıncılığı

Her ne kadar Antik göçebe kavimlerde baskın ve yağmalama yöntemleri sıklıkla görülse de, stratejik ve operatif bir hareket nevi olarak "Akın" tarzını harp literatürüne sokanların Türkler olduğunu söylemek iddialı olmayacaktır. Bunun için akının birkaç özelliğinden bahsetmek gerekir. Bugün askerlik biliminin esas aldığı dört temel askerî harekât nevinden birisi olan taarruzun; düşmana yaklaşma, hazırlıklı/hazırlıksız taarruz, başarıdan faydalanma, takip ve diğer taarruz nitelikli harekât olmak üzere bölümleri bulunmaktadır (KKT 100-5, s. 5-12). Akın, diğer taarruz nitelikli harekât çeşitlerinden birisidir. Bu sınıflandırmadan ötürü akın, içinde daima bir taarruzî ruh barındırır, taarruzun bütün özelliklerini taşır. Kısacası akın, arazi işgali amacı gütmeyen mahdut hedefli bir taarruzdur. KKT 100-5'e göre akın (2002, s. 5-17); düşmanın kilit tesis ve kolaylıklarını imha etmek, esir almak veya esir alınmış personeli kurtarmak için veya düşmanın komuta-kontrol tesis ve vasıtalarını, destek hizmetlerini tahrip etmek maksatlarıyla icra edilir. Akın, bir taarruz çeşidi olması ve düşman

derinliğinde yapılması nedeniyle; baskın, çeviklik, sürat, tempo, esneklik, inisiyatif, senkronizasyon gibi taarruz niteliklerini içerir. Diğer bir deyişle, sayılan bu niteliklere sahip birlikler gerektirir.

Türklerin konar-göçer kültürünün de akınlara müsait olduğunu eklemek gerekir. Konar-göçer Türklerin yeni yurt arayışları, dini inanışlarıyla da birleşince kaçınılmaz bir sonuç ortaya çıkmıştır: “Fetih Geleneği”. Fethettikleri her yere “Tanrı’nın Adaleti”ni götürmek anlayışı, bu adaleti yayma eylemini doğurmuş, bu da Türklerin statik olmayan, dinamik devlet stratejisini, yani fetih mefkûresini meydana getirmiştir. Dünyanın diğer kadim medeniyetleri yüzyıllarca kendi coğrafyalarında kalmışken, Türklerin neredeyse eski dünya coğrafyasının tamamında devletler kurmaları ancak bununla açıklanabilir. Antik çağdaki yiğit “alp” İslâmiyet’in kabulüyle birlikte “alp eren” olmuş, “Tanrı’nın Adaletini Yayma” fikri ise “İslâmiyet’i Yayma”ya dönüşerek, “gaza” ideolojisine doğru evrim geçirmiştir. Denilebilir ki; akınlar ve akıncılar daima tek bir yönde ilerleyen (tek bir yönde ilerlediğine göre belli bir amacın varlığından da söz edilebilir) Türklerin bilinmeze doğru uzattıkları kolları, uzakları görmelerini sağlayan dürbünleri ve yeni yurtları müjdeleyen kılavuzları olmuşlardır.

Mete Han’dan Atatürk’e kadar uygulanan harp stratejisi, komutanların çağlarına uygun düzenlemeleri dışında, hep aynı safhaları içermiştir. Bu safhaların ilki ise Ucuzsatar tarafından (1986, s. 77) “Asıl kuvvetlerle harekete geçmeden önce hedefi olgunlaştırmak” olarak adlandırılan akınlar olmuştur.

Türk harp tarihinde dinamik ve taarruzî harp stratejisine ilişkin en eski kayıt Tatum (Tatung) meydan muharebesidir (Ucuzsatar, 1986). Bu muharebeden sonra tarih pek çok kez Türklerin kendilerinden kat be kat üstün düşmanı mağlup ettiği muharebeleri kaydedecektir.

Tarihte incelenen olayların kökenlerini ortaya çıkarmanın pratik yollarından birisinin, ona en yakın öncelleri incelemek olduğu değerlendirilmektedir. Zira Türk askerî kültürünün gelişmesi de adeta bir halef-selef ilişkisi içinde vuku bulmuştur. Bu mantıktan hareketle

Akıncı Ocağı'nı ele almadan önce, kısaca Selçuklu ordu teşkilâtını ve devlet yapısını incelemekte yarar olabileceği değerlendirilmektedir.

Mete Han tarafından oluşturulan ve uzun bir süre Türk devletlerince devam ettirilen ordu-devlet yapısı, İslâmiyet'in kabulünden sonra İslâm ordu yapısından büyük ölçüde etkilenmişse de, atlı süvari geleneğini muhafaza etmiş, bir anlamda Türk ve İslam ordu geleneğini sentezlemiştir. Selçuklu Devleti'ne kadar geçen zamanda, Karahanlılar, Gazneliler, Tulunoğulları, İhşitler gibi devletlerde aşama aşama gelişen bu ordu yapısı Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla birlikte, yeni bir evreye girmiştir. Göksu'ya göre (2010, s. 19); "Büyük Selçuklular eski Türk devlet geleneği ve teşkilât yapısıyla İslâm kurumları arasında ahenkli bir uyum kurmayı başarmışlar ve bu yapıyı kendilerinden sonra kurulan Türk ve İslâm devletlerine de aktarmışlardır".

Selçuklu Devleti'nin ordu teşkilâtı, başlıca aşağıdaki bölümlerden oluşuyordu:

1. Daimî Kuvvetler: Hâssa Ordusu (Gulâm ve Mefârîde), İktâ Askerleri,

2. Yardımcı Kuvvetler: Ücretli Askerler (Ecrîhor veya Cerâhor), Tâbi Devlet Kuvvetleri, Türkmenler ve Uc Kuvvetleri (Gaziyanlar ve Bacıyanlar), Gönüllüler.

Yukarıdaki sınıflandırma içinde, bu çalışmanın konusuyla ilgili olanlar "Türkmenler ve Uc Kuvvetleri"dir. Bilindiği üzere Türkmenler, Anadolu'nun Türkleşmesinde ve Selçuklu Devleti'nin kurulmasında büyük paya sahiptirler. Başlangıçta büyük çiftliklerin korunması için kurulan Türkmen "gaziyan" askerleri, zamanla kaçınılmaz olarak akıncı müfrezeleri halini aldılar. Bunların içinde kadınlardan oluşan akıncı müfrezeleri de vardı ki bunlara da "bacıyan" denilirdi (Türk Kara Kuvvetleri Tarihi, 1996, s. 8). Göksu'ya göre (2010, s. 214); Türkmenler ilk defa, Çağrı Bey'in komuta ettiği 1016 – 1021 tarihli akınla Anadolu'ya gelmişlerdir. Çakın (1981, s. 3) Göksu'dan daha önce bu tespiti yapmış ve Anadolu'ya yönelik Selçuklu akınlarının, Karahanlılar ile Gazneliler arasındaki üstünlük mücadelesi sırasında yapıldığını vurgulamıştır.

Göksu (2010, s. 220); Selçuklu devlet siyaseti gereğince Türkmen aşiretlerinin stratejik açıdan önemli ve dönemin devletleriyle sınır teşkil eden yerlere yerleştirildiklerini belirtir. Bununla hem devletin sınırları emniyete alınmış oluyordu, hem de Türkmenlerin akın ve gaza faaliyetlerinden yararlanmış oluyordu. Devlet, kadın ve çocuklar dâhil olmak üzere kışla hayatı yaşayan bu Türkmen aşiretlerinden vergi almazdı (İlhan, 1999, s. 98).

Gaziyanlar'ın akın ve gaza faaliyetleri o kadar etkili olmuştur ki, birçok batılı yazar "uc" kelimesini bir Türk aşiretinin adı zannetmişlerdir (Göksu, 2010). Uc beğlikleri sefer zamanında sultanın çağrısı olduğunda onun yanında sefere katılırlar ya da çağrılmadırsa da kendilerine sınır teşkil eden devlete akınlar düzenlerlerdi. Bu bağlamda Osman Gazi'nin babası olan Ertuğrul Gazi'nin beğliğinin de bir uc beğliği olduğunu hatırlatmakta yarar vardır.

Osmanlı Seyfiye Sınıfında Akıncı Ocağı

Önceki bölümde de izah edildiği gibi, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Osman Gazi'nin askerî kuvvetleri sadece Türkmen kuvvetlerinden oluşan akıncılardı. "Osmanlı Devleti tarihindeki en eski askerî birlik akıncı kuvvetleri idi" (Üçel-Aybet, 2010, s. 317). Önceki bölümde belirtildiği gibi; Osmanoğulları da dâhil olmak üzere Selçuklu uc beğlikleri birer savaşçı aşiretler. Bunlar; erkekleri gaza eden (akınlar yapan), savaşamayacak durumda olanları ise lojistik destek sağlayan birer "aşiret ordu" olarak adlandırılabilirler.

"Akıncı" kelimesinin ilk kez nasıl ortaya çıktığına dair kesin bir bilgi yoktur. Bununla birlikte kelimenin; ordunun tarihî gelişim süreci içinde kendiliğinden kullanılmaya başlandığı söylenebilir. Orhan Gazi dönemine kadar aşiret kuvvetleri olan ve gazalarda gaziyan-ı rûm, abdalân-ı rûm, bacıyan-ı rûm gibi gönüllü birliklerle takviye edilen ordu, genel olarak atlı birliklerden müteşekkildi. Bursa'nın fethinin uzun zaman alması ve kale kuşatmalarında yaya birliklere olan ihtiyacın ortaya çıkması nedeniyle, ilk defa Orhan Gazi tarafından yaya birlikler teşkil edildi. Bu tarihten itibaren Osmanlı ordusu "yaya" ve "müsellem" (atlı) olarak iki sınıfa bölünmüş oldu. I. Murad bu teşkilâtı korumakla

birlikte, kendisinden önceki Türk devletlerinin ordu teşkilâtlanmalarında yer alan “gulâm” sistemini örnek alarak; “yeniçeri”, “cebeci” ve “sipahi” birliklerinden oluşan kapıkulu ocaklarını meydana getirdi. I. Murad’tan itibaren devlet teşkilâtı eski Türk devletlerinde olduğu gibi; gulâm sisteminin geliştirilmiş hali olan padişaha doğrudan bağlı kapıkulu askerlerine ve ıktâ sisteminin geliştirilmiş hali olan eyalet askerlerine (tımarlı sipahi, akıncı, azâp, vb.) dayanmıştır. Denilebilir ki; Osmanlı İmparatorluğu’nun askerî karakterdeki devlet teşkilâtının kökeninde gaza ve akıncılık geleneği bulunmaktadır. Uzunçarşılı’ya göre (1988, s. 2); “Orhan Gazi’nin ilk muntazam ordu teşkilinden itibaren bir buçuk asırlık bir müddet zarfında Osmanlı Ordusu şu şekli almış oluyordu”:

1. Maaşlı Kapıkulu Askerleri:

Yaya Birlikler (Acemiler, Yeniçeriler, Cebeciler, Topçular, Top Arabacıları), Süvariler (Sipah, Silahdâr, Sağ Ulufeciler, Sol Ulufeciler, Sağ Garipler, Sol Garipler).

2. Eyalet Askerleri:

Tımarlı Sipahiler, Akıncılar, Azâplar, Yardımcı Kuvvetler (Yürükler, Müsellemler, Tatarlar, Voynuklar, Martoloslar, Cerahorlar).

Görüldüğü üzere akıncılar eyalet askerleri sınıfındandırlar. Bunun en büyük nedeninin, Selçuklu Devleti’nden miras kalan uc kuvveti oluşturma geleneği olduğu söylenebilir. Zira akıncı teşkilâtı uc beğlikleriyle büyük benzerliklere sahiptir.

Mufassal Osmanlı Tarihi (1959, s. 1508); Akıncı Kanunnamesi’nde, akıncılığın irsî olduğu ve şehit olan, savaşamayacak duruma düşen ya da ölen akıncının yerine oğlunun geçeceği, oğlu yoksa aile efradından erkeklerin alınabileceği, bu da yoksa imam, köy kethüdası veya dürüst birini kefil göstermek koşuluyla aile dışından birinin akıncılığa girebileceği kayıtlı olduğunu belirtir. Tacan (1936, s. 3), “akıncı olabilmek için hükümet iznini almak ve akıncı defterine yazılmak lazımdı” diyerek akıncılığın belli bir hukukî düzeni olduğunu

vurgular. Ayrıca akıncı birlikleri, mensubu oldukları akıncı ailesinin adıyla anılırlardı. Bu kanundan hareketle ve akıncılığın irsî bir sistem olması nedeniyle, tamamen olmasa da büyük bir oranda homojen yapısını koruduğu ve bir aile ya da aşiret organizasyonu olduğu söylenebilir. Öyleyse akıncıların milliyet kökenlerini yüksek bir doğrulukla tespit etmek kolaydır, zira ilk akıncı beğlerinin milliyetlerine bakmak yeterlidir.

Sözgelimi, akıncı teşkilâtının kökenini Köse Mihal'e dayandıran tarihçiler vardır (Özcan, 1989, s. 249). Bu dayandırmada köken bilgisi verme gayesi güdenlerin yanında, akıncılara gayrimüslim ve Türklük dışı bir kimlik verme çabasında olanlar da vardır. Akıncıları seçen ve istihdam edenlerin bir milliyet kriteri koyduklarını ya da milliyet ideali peşinde koştuklarını düşünmek akılcı bir yaklaşım olmaktan uzaktır. Çünkü "ulusçuluk", akıncıların yaşadıkları çağda var olan bir düşünce akımı değildir. Bu konuda bir belge veya kayıt da bulunmadığına göre yapılabilecek en iyimser tahminle, akıncıların Müslümanlar arasından ve aynı dili konuşan ahalden seçilmesine özen gösterildiği söylenebilir. Ancak, akıncıların seçiminde bu tip bir kriter olduğunu iddia etmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Bilindiği üzere, akıncı kanununa tâbi en köklü akıncı aileleri; Mihaloğulları, Evrenosoğulları (Evrenuzoğulları), Malkoçoğulları, Turahanoğulları (Turhanoğulları), ve Gümlüoğulları'dır. Akıncılığın kökünün dayandırıldığı Gazi Köse Mihal Beğ¹, Bizans'a bağlı Harmankaya² tekfuru iken, Osman Gazi ile dost olarak Müslüman olmuş ve ilk fütuhatta önemli bir rol oynamıştır. Köse Mihal, Bizans tekfuru olmakla birlikte milliyeti hakkında kesin bir bilgi yoktur. Kesin olan tek bilgi O'nun Müslüman olduğudur. Bazı müellifler, adından ve Bizans tekfuru olmasından dolayı onu Rum olarak kabul ederlerken, bazı tarihçilerin ise O'nun Bulgar olduğuna, Savoie Dukalığı'yla, hatta Fransız Krallık ailesiyle akrabalığı bulunduğuna dair iddiaları bile

¹Bugün Edirne'de Gazi Mihal Köprüsü, Gazi Mihal Türbesi, Gazi Mihal Paşa Camii gibi eserler Köse Mihal Beğ'in değil, onun gibi akıncı beği olan torunu Gazi Mihal Paşa'nın yaptırdığı eserlerdir.

²Harmankaya, bugün Bilecik ili İnhisar ilçesine bağlı Harmanköy olarak bilinmektedir.

vardır. Bunun yanında Gökçek (1998, s. 45), Köse Mihal'in Nogay'ın kumandanlarından olan ve Hıristiyanlaşıp Mihal ismini alan Küçüm Bahşı olabileceği ihtimalinden de bahsetmektedir. Bütün bu veriler, tarihi bir gerçeğin ortaya çıkartılması için yeterli değildirler. Köse Mihal'in kökeni hakkında, bugünkü Balkan devletlerinin arşivleri başta olmak üzere, yabancı kaynakları içeren daha fazla araştırma yapılması gereklidir. Dolayısıyla akıncılığın kökenini Köse Mihal'de aramanın yanlış olabileceği, bunun yerine Köse Mihal'in "akıncı" adıyla anılan ilk beğlerden biri olarak kabul edilmesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Her birisi ayrı bir araştırma konusu olabilecek olan bütün akıncı ailelerinin tek tek analizinin, bu çalışmanın kapsamına sığmayacakları açıktır. Bu çalışma kapsamlı bir soy araştırması olmamakla birlikte, akıncı ailelerinin kökenlerine ilişkin yapılan kısa bir analiz bile bunların Batı Anadolu ve Rumeli uc beğliklerinden gelen aileler olduklarını göstermektedir. Nitekim Evliya Çelebi (2010a), "Aydın, Sığla (İzmir), Saruhan (Manisa), Menteşe (Muğla) taraflarının gözü pek Anadolu çocukları, Tunaboyu'na gelip akıncı ocağına girerler" demiştir. Akıncı ailelerinin Batı Anadolu beğliklerine ve Rumeli Türklerine dayanmasının bir tesadüf olmadığı, bilakis Osmanlı Devleti'nin Selçuklu Uc Beyliği geleneğini geliştirerek devam ettirdiği söylenebilir.

Akıncı ailelerinin her birine Rumeli'de sorumluluk sahaları tahsis edilmiş, harekât serbestliği ve esneklik temin edilmiştir. Nitekim Egemen, Güvenç ve Bozkurt (1977, s. 187); Silistre bölgesinde Malkoçoğulları, Sırbistan ve Bosna bölgesinde Mihaloğulları [Uzunçarşılı (1998) bunlara Semendire'yi de ekler], Arnavutluk bölgesinde Evrenosoğulları [Uzunçarşılı (1998) buna Dalmaçya'yı da ekler] ve Mora bölgesinde Turahanoğulları'nın bulunduğunu belirtmektedirler.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükselme döneminde akıncıların çok önemli roller üstlendiklerini vurgulamakta yarar vardır. Sultan II. Murad'ın tahta çıkışını destekleyen Mihaloğulları (Pala, 2007, s. 137), adeta Osmanlı'nın yeniden toparlanmasını sağlayan önemli bir güç

olmuşlardır. Bunun yanında kimi Anadolu beyliklerinin Ankara Savaşı'nda Timur'un tarafında yer almaları ve savaşı takip eden Fetret Devri'nde de devletin zayıflığından istifade etmeleri, taht kavgalarını körüklemeleri, Osmanlı ordu yapısının değiştirilmesi hususunda köklü kararlar alınmasına neden olmuştur. Nitekim Sultan II. Murad'tan itibaren Osmanlı ordusunda yeniçerilerin miktarı ve ağırlığı arttırılmaya başlanmış, akıncılara da daha geniş harekât inisiyatifi verilmiştir. Bu stratejinin sonuçları Sultan II. Mehmed (Fatih) ve Sultan II. Bayezid döneminde en üst mertebeye yükselecek, Sultan I. Selim (Yavuz) ve Sultan I. Süleyman (Kanunî) da atalarının stratejisini geliştirerek sürdürecektir. Murphey bu gerçeği (2007, s. 58); "Onaltıncı yüzyılın başına kadar Osmanlı askerî kurumundaki hâkim unsur, savaş ganimetlerinin aslan payı karşılığında devlete hizmet eden serbest hafif süvari veya akıncı güçleriydi" diye ifade eder.

Akıncıların kendilerine atfedilen bu öneme nasıl ulaştıkları, teşkilât yapılarının ve harekât taktiklerinin incelenmesiyle tespit edilebilir.

"Akıncılar Rumeli topraklarında sınıra yakın serhat bölgesi içinde düzenli bir teşkilâtı" (Egemen, Güvenç ve Bozkurt, 1977). Akıncı teşkilâtı düzenli ve merkeziydi. Her grup kendi başına harekât icra edebileceği gibi, icabında birkaçı veya hepsi toplanıp büyük küteller halinde de harekâta katılabilirlerdi. Bu bağlamda akıncıların, katılan akıncı miktarına göre isimlendirildiklerini belirtmekte yarar vardır. Akına katılan akıncı sayısı yüzden az ise "çete veya potera/potura", yüzden fazla ise "haramilik", akıncı beğinin komutası altında yapılıyorsa "akın" adı verilirdi (Tacan, 1936, s. 12).

"Gerçekte asker olmayan, devletten maaş almayan, her türlü silahını, donatımını, atını kendisi sağlayan, barışta Rumeli'nin önemli sınırlarına yakın belirli bölgelerde yer yer toplu bir halde tarım vesaire ile meşgul olmakla beraber çok esaslı olarak teşkilâtlanan ..." (Egemen, Güvenç ve Bozkurt, 1977, s. 274). Bu örnekte olduğu gibi, bazı tarihçiler akıncıları Osmanlı ordu teşkilâtı içinde göstermekle birlikte, "asker" olarak kabul etmezler. Ancak, bunların da yeniçeriler ve tımarlı sipahiler

gibi, rütbeleri olduğu da belirtilir. Nitekim akıncılarda da onbaşı, subaşı, binbaşı gibi rütbelere kullanılmaktaydı (Uzunçarşılı, 1950, s. 239). Ayrıca, barışta her akıncı birliğinden sorumlu bir kıdemli subay ya da çeribaşı bulunurdu. Buna toyçe (toyce, toyça, toycı, tavica, taviçe, dovuca, doçe) denilirdi. Uzunçarşılı (1998, s. 573) toyçeleri “bölük kumandanı” olarak nitelendirmiştir. Akıncı birliğinin çekirdeğini bu toyçe teşkil ederdi. Toyçelere genellikle ya tımar verilir ya da maaşa bağlanırlardı. Akıncı beğleri, akın ya da sefer emirlerini akıncılara toyçeler vasıtasıyla ulaştırır, akıncı birlikleri yine bu toyçeler vasıtasıyla toplanırlardı. Bu bağlamda, küçük bir zorlamayla; akıncı teşkilâtının tımarına benzer bir seferberlik sistemine sahip olduğu söylenebilir.

Devletten maaş ve tımar almayan akıncıların ana geçim kaynağı, yaptıkları akınlardan elde ettikleri ganimettir. Buradaki “ganimet” kavramını açıklamakta yarar vardır. Akıncının ganimeti, ele geçirdiği esirler ve mallardır. Orta Çağ’da kitle üretimiyle endüstrileşmiş tarım ürünü veya dokumacılık dışında işlenmiş sanayi ürünü bulmak zor olduğuna göre, ganimetin altın ve gümüş gibi değerli madenlerle, esirle ve canlı hayvanla eşdeğer olduğu söylenebilir. Nitekim Tacan (1936, s. 27), 1462 Eflak seferinde yapılan 40 gün süreli bir akında Mihaloğlu Ali Beğ ve Turahanoğlu Ömer Beğ’in; 3,000 esir ve 200,000 at ile yük hayvanı ele geçirdiklerini aktarır. Akıncılar ele geçirdikleri esirleri satarak para elde ederlerdi. Bu satışın en yakın yerleşim yerlerinde ya da azat etmek (fidye) suretiyle yapıldığı bilinmektedir. Pakalın (1946, s. 36), haramilik ve çete harekâtına olmasa da akıncı beğinin komutasında icra edilen akınlara, merkezden gönderilen “Akıncı Kadısı”nın da (daha sonraları “pençikçi başı”) iştirak ettiğini, ele geçirilen ganimetin beşte birinin bu kadiya teslim edildiğini belirtir. Uzunçarşılı da bu görüşe iştirakle (1950, s. 239), akıncıların pençik hariç tutulursa, vergiden muaf tutulduklarına vurgu yapar. Esirlerin İstanbul’a gönderilişi tıpkı tahrir (devşirme) sisteminde olduğu gibi kayıt altına alınarak yapılırdı. Ganimetin paraya çevrilmesi işlemi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde şöyle anlatılmaktadır (2011, s. 31): “(...) Sabahleyin bütün ganimet malımızı çarşıya çıkarıp tüm kefereleri, atları, esvapları, kılıçları, kemerleri ve diğer çeşit eşyaları kırat kırat pahalıca satıp 5 günde bitirdik. 5 adet kâfirlerimiz biner altına ve 5 adet keferelerimiz beşer yüz

altına, geri kalanı ikişer üçer yüz altına satılıp, 10 adet esiri kanun üzere paşaya pençik verdik (...)”.

Osmanlı Devleti'nin, her şeyi kayıt altına alarak gelirlerinde bir kaçak meydana gelmemesine hassasiyet gösterdiği; akıncı örneğinden de anlaşılmaktadır. Bu kadar kayıtlı ve devlet kontrolü altında işleyen bir sistemin, gelişigüzel ve çapulculuk şeklinde icra edilmesine olanak yoktur. Hareket serbestisi ve planlama inisiyatifi olmasına rağmen akıncı harekâtının merkezin kontrolü ve onayı ile gerçekleştirildiği, bu akınlarda akıncı kadısı görevlendirilmesinden dahi anlaşılmaktadır. Üstelik akıncı beğliği gelişigüzel deruhte olunamazdı. Özcan'a göre (1989, s. 249), akıncı beyi devlet tarafından tayin edilirdi. Öte yandan, temayüz eden akıncılara tımar verilmesi, tımarlı sipahilerde (cebellûluktan sadrazamlığa) ve yeniçerilerde (yamaklıktan sadrazamlığa) görülen sosyal mobilitenin akıncılara da sağlandığını göstermektedir. Nitekim sancak beğliğine kadar yükselmiş ya da padişah damadı olmuş akıncı beğleri vardır (Evliya Çelebi, 2010a).

Akıncıların kullandıkları silah ve teçhizat, dönemin teknolojisinden daha farklı değildi. Bu teçhizatın akıncılar açısından ayırt edici en önemli özelliği hafif oluşudur. Düşman bölgesine yıldırım gibi girerek, aynı hızla sıyrılabilmek için hafif teçhizatlı olmak gerekir. Nitekim akıncılar Selçuklulardan ve hatta daha da eski Türk devletlerinden kalma teşkilât, teçhizat ve harekât taktikleri nedeniyle; gerek yabancı gerekse yerli tarihçiler tarafından “hafif süvari” olarak nitelendirilmişlerdir (Downing, 1992, s. 66; Uzunçarşılı, 1950, s. 240).

Özellikle çağın Avrupa ordularında kullanılan ağır süvariden çok daha hafif ve hareketli olan akıncı teçhizatının zayıf tarafı olan zırh koruması eksikliği, hafifliğin sağladığı sürat ve çeviklikle dengelenmeye çalışılmıştır. Akıncılar sürat ve çeviklik sayesinde ok ve mızraklara hedef olmaktan kurtulmakla birlikte, zırh korumalarının olmaması; ölümcül kılıç, gürz, balta vesaire kesici silah yaraları almalarına ya da top atışları neticesinde topluca imha edilmelerine de yol açmıştır. Dolayısıyla akıncılar, düşmana büyük zayıat verdirmelerine karşılık, taktik açıdan elverişsiz durumda yakalandıklarında yüksek rakamlı

kayıplar da vermişlerdir. Evliya Çelebi (2011, s. 214), Sultan I. Süleyman'ın (Kanuni) Birinci Viyana Kuşatması'ndan sonra orduyu Budin'e geri çekmeye karar verdiğini, geri çekilmenin emniyetle icrasını sağlamak için de Malkoçoğlu Kasım Beğ'e Almanya içlerine akın yapma emri verdiğini belirterek; Ösekli Kasım Voyvoda'nın akıncılarıyla Almanya'yı kasıp kavurduktan sonra, dönüşte Viyana önlerinde tuzağa düşürüldüğünü, 12,000 akıncısıyla birlikte şehit edildiğini ve Almanlar'ın Kasım Beğ'le 12 Bin şehidi, silahlarıyla beraber gömdüklerini söyler.

Öte yandan akıncıların üniformalarına dair bir bilgiye rastlanılamamıştır. Bazı tarihçiler akıncıların Orta Asya geleneğinden kalma kızıl börk giydiklerini aktarırlar (Öztuna, 1995, s. 16; Kemâlpaşazâde, Tevârih-i Al-i Osman, Ali Emîrî, no.31, v.95b'den alıntı).

Akıncılar hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için, akıncı birliklerinin taktik kullanımı ve akın harekât taktikleri üzerinde de durmak gerekir.

Akıncı birlikleri iki sefer arası dönemde düşman arazisine girerek bir dizi baskın ve pusular içeren akınlar yaparlar, bu akınlar sırasında düşman arazisi hakkında bir nevi muharebe sahası istihbaratı sağarlardı. Düşman arazisinde kimi zaman çatışma yapmaksızın keşif yoluyla bilgi toplanır, kimi zamanda baskın ve yağma faaliyetleriyle düşmanın mukabele etmesine uygun ortam sağlanır, bu sayede düşmanın muharebe gücü açığa çıkarılmaya çalışılırdı. Bu tür akınlar o çağlarda henüz adı konmamış olmakla birlikte, bir çeşit stratejik cebri keşif faaliyetleri olarak değerlendirilebilir.

Akıncıların bu faaliyetleri seferde de devam ederdi. Daha ziyade Ordu-yı Hümâyûn'un harekât bölgesi dışında veya civarındaki tali bölgelerde düşmanın kuvvet ayırmasına neden olacak çapta akınlar düzenleyerek, asıl muharebe sahasına yeterli miktarda kuvvet sevk etmesini, bu suretle de kesin sonuç bölgesinde kuvvet teksif etmesini engellerlerdi. Akıncılar yukarıda anlatılan özelliklerinden dolayı, stratejik derin harekât birlikleridir. Bunun yanında akıncılar, düşmana

**OSMANLI ORDU TEŞKİLATINDA AKINCI OCAĞININ YERİ VE ÇAĞDAŞ TÜRK SİLAHLI
KUVVETLERİNE ETKİLERİ**

yaklaşma safhasında da intikalin emniyet kuvveti olarak görev yapmışlar; kimi zaman pişdar (öncü), kimi zaman yancı, kimi zaman da (özellikle seferden dönüşlerde veya geri hareketlerde) dümdar (artçı) olarak görev almışlardır. Bu emniyet görevlerinden özellikle öncü görevi üzerinde durmakta yarar vardır. Akıncıların öncü vazifeleri, operatif ve taktik olmak üzere iki seviyede düşünülmelidir. Akıncı birlikleri operatif harekâta Ordu-yı Hümâyûn'un dört ile beş gün önünde ilerleyerek, adeta bir taarruzî örtme kuvveti gibi hareket etmişlerdir. Taktik harekâta ise kimi zaman yürüyüş kolunun büyük kısmının öncüsü olarak, kimi zaman da kendi büyük kısımlarının öncüsü (karavul) olarak görev almışlardır. Akıncıların en yoğun kullanıldığı dönem olan 1421 (II. Murad'ın cülusu) – 1512 (I. Selim'in cülusu) arasında yapılmış olan 24 adet akın, Tablo-1'de listelenmiştir. Tablo-1 ikinci el çalışmalara dayanılarak hazırlanmış olmakla beraber, akınların yoğunlaştığı coğrafya ve Osmanlı harp stratejisi hakkında bir fikir oluşturması açısından önemlidir.

Yıl	Padişah	Bölge
1369	I. Murad	İstirya (Stiria-Sırbistan)* ve Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1408	Fetret Devri	Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1418	I. Mehmed	İstirya (Stiria-Sırbistan)
1469	II. Mehmed	İstirya (Stiria-Sırbistan) ve Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1471		Hırvatistan
1472		Laybah (Laibach-Avusturya) / Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1473		Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1474		Groswerdein / Macaristan

**OSMANLI ORDU TEŞKİLATINDA AKINCI OCAĞININ YERİ VE ÇAĞDAŞ TÜRK SİLAHLI
KUVVETLERİNE ETKİLERİ**

1475		İstirya (Stiria-Sırbistan) ve Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1476		Bosna
1477		İzonzo (Isonzo-İtalya) ve Tagliemento (İtalya)
1478		İzonzo (Isonzo-İtalya)
1479		Erdel (Transilvanya)
1480		Karniyol (Kranjska-Slovenya) ve İstirya (Stiria-Sırbistan)
1483	II. Bayezid	Hırvatistan
1484		Karniyol (Kranjska-Slovenya) ve Karintiya (Kaernten-Avusturya)
1490		Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1492		Karintiya (Kaernten-Avusturya) ve Karniyol (Kranjska-Slovenya)
1493		Hırvatistan
1494		İstirya (Stiria-Sırbistan)
1497		Dalmaçya (Hırvatistan) ve Feriyol (Farjole – İtalya)
1498		Dalmaçya (Hırvatistan)
1499		İzonzo (Isonzo-İtalya)

Tablo-1 Sultan I. Selim Dönemine Kadar İcra Edilen Akınlar

* Adı geçen yerlerin bugünkü adları ve konumları yay ayaç içinde belirtilmiştir.

Kaynak: Tacan (1936), Mufassal Osmanlı Tarihi (1959, s. 700).

Bunların yanında akıncıların doğrudan Ordu-yı Hümâyûn ile birlikte meydan muharebelerine veya kale muharebelerine iştirak

ettikleri de vakidir. Meydan muharebelerinde kimi zaman sıklet merkezi teşkil eden kanatta, kim zaman ihtiyatta, hattâ kim zaman birinci taarruz kademesi olarak dahi kullanılan akıncıların, görevlerini başarıyla ifa etmekle ve büyük fayda sağlamakla birlikte, bu tür çatışmalarda çok ağır zayıat verdikleri de bir gerçektir. Akıncıların meydan muharebelerinde kullanılışlarına verilebilecek birkaç örnek şunlar olabilir:

1. 1364 Sırpsındığı / Evrenosoğlu Hacı İlbey komutasında 10 Bin akıncı (Egemen ve Aytepe, 1964, s. 51).
2. 1389 Birinci Kosova / Evrenos Beğ komutasında 20 Bin akıncı (Egemen ve İşgüven, 1987).
3. 1444 Varna / Karaca Paşa ve Turahan Beğ komutasında 10 Bin akıncı (Kabasakal, 1986).
4. 1448 İkinci Kosova / Mihaloğlu Hızır Beğ komutasında 10 Bin akıncı (Kabasakal, 1986).
5. 1473 Otlukbeli / Mihaloğlu Ali ve İskender Beğler ile Turahanoğlu Ömer Beğ komutasında 50 Bin akıncı (İşgüven, 1986).
6. 1514 Çaldıran / Mihaloğlu Mehmed Beğ ve Bali Voyvoda komutasında 40 Bin akıncı (Aysan ve Orhon, 1979).
7. 1526 Mohaç / Bali ve Hüsrev Beğler komutasında 10 Bin akıncı (Egemen, Güvenç ve Bozkurt, 1977, s. 640).

Akıncılar teşkilât ve teçhizat itibariyle kale muharebelerine uygun değildir. Öte yandan düşman üzerinde yarattıkları psikolojik etki nedeniyle teslim olan kalelerin olduğu ya da hazırlıksız yakalanan kaleleri akınla zapt ettikleri de bilinmektedir. Bunun yanında kale kuşatmasına doğrudan katılmasalar bile yaptıkları harekât sayesinde muhasara kuvvetlerinin işini kolaylaştırdıkları da görülmüştür. Örneğin 1479 yılında Sultan II. Mehmed (Fatih) tarafından kuşatıldığı halde teslim olmaya direnen İşkodra kalesi, akıncıların Venedik topraklarında

saldıkları korku nedeniyle teslim olmuştur. Akıncıların ender de olsa kale muharebelerinde görev aldıkları da olmuştur. Ancak, bu istisnalar birer savaş taktiğinden ziyade, o muharebenin gelişen özel durumuna has tedbirlerden ibarettirler. Akıncıların kuşatılmış kalelere, ölüm pahasına girenlerine “serdengeçti” denilirdi. Bu tip durumlarda akıncıların, surlarda açılan gediklerde yeni bir mukavemet noktası oluşmaması için, adeta birer başarıdan faydalanma kuvveti gibi kullanıldıkları görülmektedir. Akıncıların katkı sağladıkları kale muharebelerine verilebilecek örnekler şunlardır:

1. Sırbistan 1459 / Sancakbeyi Mihaloğlu Ali Beğ (Uzunçarşılı, 1998, s. 20),
2. Korent Berzahı 1458 / Sancakbeği Turahanoğlu Ömer Beğ (Uzunçarşılı, 1998, s. 24),
3. İşkodra 1479 / Evrenosoğlu Ahmed Beğ (Uzunçarşılı, 1998, s. 72),
4. Birinci Viyana Kuşatması 1529 / Malkoçoğlu Kasım Beğ, Bali Beğ ve Sultanzâde Mehmed Beğ (Evliya Çelebi, 2010b, 2011; Hammer, 1992).

Kale kuşatmasında bahsi geçtiği üzere, akıncıların içinde çeşitli görev ayrımları yapıldığı görülmektedir. Ancak bu görev ayrımını bir askerî sınıf sistemi gibi algılamamak gerekir. Pakalın (1946, s. 38), “akıncıların beyinlerinde başka taksimler de vardı ve bu taksime içlerinden en cesur ve kana susamış olanları girerdi” diye bu durumu açıklar. Kale muharebelerinde, kuşatılmış kaleye girenlere daha önce de ifade edildiği gibi “serdengeçti”, meydan muharebesinde veya kale kuşatmalarında düşman içine hücum edenlere “dalkılıç”, her ikisinden birlikte bahsetmek icap ettiğinde “fedaî” adı verilirdi. “Serdengeçti” bir isim, “dalkılıçlık” ise daha ziyade bir sıfat olarak kullanılmıştır. Örneğin Evliya Çelebi, Uyvar Kalesi Kuşatması’nı anlatırken “serdengeçti yazılma” işleminden bahseder (2010b, s. 426): “(...) o gün 3000 adet seçkin şahbaz ve şehnaz yiğitler sipahilik şartıyla serdengeçti yazıldı. Ve yine o gün hendek içinden 2 adet kubur duvarına dayanıp düzüldü”.

Evliya Çelebi dalkılıçlıkla ilgili olarak Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar (Zigetvar) Seferi'nde gerçekleşen bir hadiseyi şöyle aktarır (2010b, s. 660): "(...) 40.000 adet serdengeçti gaziler dalkılıç olup *Allah Allah* sesine yol buldurup korkusuzca kaleye yürüyüş edip kâfirden top tüfeng atılmadan Allah'a hamdolsun orta hisarı ele geçirip (...)"

Yine Pakalın (1946) serdengeçti ve dalkılıçlardan bahisle; "bu iki işi veya yalnız birini deruhte edenlerin avdeti ihtimali pek azdı. Mamafih o zaman ömrü tükenen ölür kanaati tam manasıyla mevcut olduğu için içlerinde bu işin deruhtesinde tereddüt gösterenler olmazdı" der. Bununla beraber, serdengeçti ve dalkılıç görevleri sadece akıncılara mahsus değildir. Muharebelerde diğer ordu mensuplarından da bu görevleri yapanlar olmuştur.

Akıncıların disiplin, cesaret ve sadakatleri düşmanlarının bile hayranlığını kazanmıştır. Evliya Çelebi akıncıların bu özelliklerini şöyle anlatır (2010a, s. 781): "Yoldaşlarını esaretten kurtarmak için her fedakârlığı yaparlar. Bir Alman zabiti 'Hey gidi Türkler hey, kendi adamlarını nice kurtarmaya gelirler; amma biz olsak, bizi kimse kurtarmayıp kürekde ölürüz' dedi (...)". Akıncıların cesaret ve şecaatleri; Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin Üstürgon (Estergon) Kalesi'nin zabit ve neferlerini anlattığı bölümünde şu şekilde tasvir edilir (2010b, s. 352 – 353):

(...) Bunlar Macar gibi güderi dolama giyerler. Gören bunları Macar katanası sanırlar. Zira gece gündüz Macar içinde cenk etmededirler. Ve hepsi çok iyi ve düzgün Macarca bilirler. Bu dilleriyle ta Alman vilayetlerine gidip esir kapıp getirirler. Gayet acımasız, yılan zehrinden daha öldürücü, kızgın askerlerdir. (...) Hatta Alman diyarında bir kâfir bir kâfire sövse "Dilerim ki Üstürgonlu belasına uğrayasın" diye beddua ederler. Ta bu derece Üstürgonlu kâfirlerin gözlerini korkutmuşlardır.

Akıncıların lojistik desteği de Orta Çağ koşullarına göre değerlendirilmelidir. Genellikle kendi ikmal, iâşe ve ibatelerinden kendileri sorumlu olan akıncılar, toyçeler tarafından teşkil edilen

toplanma bölgelerinden üç günlük kumanya ile sefere çıkarlar, müteakip ihtiyaçlarını mahallinden temin ve zor alım yöntemleriyle karşılarlardı. Uzunçarşılı (1950, s. 239) akıncılar için, “toplandıkları yerden itibaren düşman hududuna kadar, kendilerine icap eden yiyecek verilir ve oradan sonra ihtiyaçlarını kendi kılıçlarının hakkı olarak elde ederlerdi” diyerek akıncıların lojistiğini özetler. Ayrıca, toyçe ve akıncı beğleri gibi tımar sahibi olan akıncıların olduğunu da hatırlamak gerekir.

Akıncılıkla ilgili tartışmalı hususlardan birisi de “deliler”in statüsüdür. Hatalı bir değerlendirme sonucu akıncıların bir sınıfı sanılan deliler, serhad kulu olmakla beraber aslında akıncılardan ayrıldılar. Deliler ilk kez 16’ncı yüzyılın ilk yarısında tarih sahnesine çıkmışlardır. Buradan da, en erken 15’nci yüzyıl sonlarında kurulmuş oldukları anlaşılmaktadır. Kimi tarihçiler (Egemen, Güvenç ve Bozkurt, 1977, s. 283), delilerin adlarının “delil” (kılavuz) kelimesinden kaynaklandığını, pervasızlıkları ve ölümüne dövüşmeleri nedeniyle “deli” olarak anılmaya başladıklarını öne sürerler. Ancak, kelimenin kökeninin buradan kaynaklandığı hususu araştırılmaya muhtaçtır. Yine Egemen, Güvenç ve Bozkurt (1977), delilerin ortaya çıkma sebebi hakkında şu tespitleri yapmışlardır: “Bayezid II. devrindeki şehzade kavgaları ve Alevi isyanları, Selim I.’in İran-Suriye-Mısır’la meşgul oluşu; Rumeli sınırlarındaki Beyleri düşündürmüş, uyarmış bunları da icabında büyük ve ciddi tehlikeleri süratle önleyebilmek amacıyla, akıncılardan ayrı olarak, böyle özel bir teşkilat kurmağa zorlamıştı”. Delilerin başlıbaşına müstakil bir araştırma konusu olduğu değerlendirilmektedir.

Osmanlı’nın Duraklaması ve Köprü Faciası

Önceki bölümlerde yapılan açıklamalardan sonra iki sorunun cevaplanması gerekmektedir:

1. Akıncılar da diğer bütün kurumlar gibi yozlaştı ve bozuldu mu?
2. Bu kadar başarılar elde etmiş bir teşkilât nasıl ortadan kalktı?

Yapılan araştırmalarda akıncıların bozulma ve yozlaşmalarına dair bir bulguya rastlanılmamıştır. Ancak bunun asıl nedeninin, sistemin iyi işlemeden çok, akıncıların mahvıyla sonuçlanan köprü faciası olduğu değerlendirilmektedir.

Akıncı Ocağı'nın, 1595 yılında Yergöğü köprüsünde meydana gelen ve tarihe "Köprü Faciası" olarak geçen olayla ortadan kalktığı hususunda tarihçilerin ortak bir görüşü vardır. Köprü faciası, özetle şu şekilde cereyan etmiştir (Uzunçarşılı, 1983, s. 69; Özcan, 1989, s. 250; AYTEPE ve GÜVENÇ, 1981, s. 134; ÖZTUNA, 1973):

Sadrazam Sinan Paşa, Sultan III. Murad'ın buyruğuyla, Avusturya akınında şehid olan Bosna Valisi Telli Hasan Paşa'nın öcünü almak ve aslında Avusturya ile 1565'ten beri süregelen sınır sorununu çözmek amacıyla 1595'te Avusturya'ya sefer düzenlemiştir. Bu sefer sırasında, Boğdan Voyvodası Yahudi Aron ve Eflak Voyvodası Mihal isyan etmişler, bunlardan Mihal'in isyanı daha büyük olmuştur. İsyana başlangıçta kontrol altına alınmış olmakla birlikte, Mihal'in karşı taarruzla Sadrazam Sinan Paşa kuvvetlerine doğru yaklaştığı haberi alınınca, Yergöğü köprüsünden Tuna Nehri'nin doğusuna geçmeye karar verilmiştir. Bu sırada mücavir alanda akınlar yaparak esir ve ganimet elde eden akıncılar da bölgeye gelmişlerdir. Sadrazam Sinan Paşa'nın akıncıların ganimetlerinden alınacak olan pençığın köprüyü geçerken tahsil edilmesini emretmesi, köprüde kargaşa ve birikmeye yol açmıştır. Yergöğü köprüsü çok uzun olduğundan ve tahsilât muhtemelen köprü'nün karşı yakasında yapıldığından, köprüde haddinden fazla insan birikmiş, bu durum, o sırada Yergöğü'nden gizlice durumu izleyen Mihal'e baskın yapma fırsatını vermiştir. Mihal'in bu baskını, köprü üzerinde ve beri tarafta kalan akıncıların gafil avlanmasına neden olmuştur. Bu baskında akıncıların neredeyse tamamına yakını ya kılıçtan geçirilmiş ya da Tuna Nehri'ne düşerek boğulmuştur. Akıncılarla birlikte, özel olarak yetiştirilmiş atları da telef olmuştur. Akıncıların, akınlarda biri yedekte olmak üzere iki at kullandıkları bilinmektedir. Bu husustan hareketle Özcan (1989, s.250), köprü faciası sırasında 100 bin yetmiş atın telef olduğunu iddia eder. Muhtelif kaynaklar farklı rakamlar verseler de 16'ncı yüzyılın sonunda

yaklaşık akıncı mevcudunun 40 bin³ olduğu göz önüne alındığında, 100 bin olmasa da 80 bin civarında atın telef olması kuvvetli bir olasılık gibi gözükmektedir.

Bu olaydan sonra, akıncıları ve onların atlarını yetiştirecek ustalar da yok olduklarından, akıncı ocağı bir daha eski gücüne ve sayısına asla ulaşamadı. Uzunçarşılı (1950, s. 240), akıncı mevcudunun 1625 yılında 2000–3000 civarına düştüğünü söyler. Akıncıların bu tarihten sonra varlık gösterdikleri en önemli hadise İkinci Viyana Kuşatması sırasında Almanya içlerine yaptıkları akınlarda olmuştur (Hammer, 1992). 17'nci yüzyıldan itibaren akıncıların yerini Kırım Tatarları aldılar, ancak bunlar dahi akıncıların yerini dolduramadılar. Akıncı Ocağı 1826'ya kadar sembolik mevcutlarla varlığını korumakla beraber, savaşlarda daha ziyade geri hizmetlerde kullanıldı. Akıncılık, II. Mahmud'un 1826 yılında çıkardığı bir kanun ile resmen ortadan kalkmıştır.

Bölüm başlığında geçen Osmanlı'nın duraklaması ifadesiyle akıncılığın sönmesi arasında ne gibi bir ilişki vardır? Aslında bu sorunun cevabı, tarihinde gizlidir. Bilindiği üzere, tarihçiler arasında Osmanlı Devlet sistemindeki bozulmanın başlangıcıyla ilgili farklı görüşler bulunmakla birlikte, bu konudaki tarihler çoğunlukla 16'ncı yüzyılın sonunu gösterir.

Akıncıların sönmesi hadisesi de bozulmanın başlangıcıyla aynı dönemde gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin bir askerî-mülkî devlet olduğu ve adalet dairesini işleten unsurlardan birinin de ricâl olduğu hatırlandığında, fetihlerin ve askerî sınıfın en önemli parçalarından birisinin, 16'ncı yüzyılın sonunda neredeyse tamamen ortadan kalkmasının ricâle büyük zarar vermesi kaçınılmazdır. Şüphesiz Osmanlı Devlet sisteminin bozulma seyrine girmesinde akıncılığın sönmesinden daha etkili pek çok faktör bulunmaktadır. Ancak bu

³ Uzunçarşılı, bu rakamları İdris Bidlisî ve Oruç Bey risalelerine dayandırmaktadır. Bunun yanında Kanunî devrinde Budin ve Avusturya seferlerine katılan Mihallı akıncılarının 50 Bin olduğu da belirtilmektedir.

faktörler bu çalışmanın kapsamı dışındadırlar. Öte yandan Akıncı Ocağı'nın sönmesinin duraklama dönemine neden olan diğer hadiselerle aynı dönemde gerçekleşmesi de tesadüf olarak görülmemelidir. Bütün bu kanıtlar ışığında, akıncıların mahvının Osmanlı'nın duraklamasındaki önemli etkenlerden birisi olduğu iddia edilebilir.

Akıncıların Dirilişi: Kuvayı Milliye

Akıncıların 17'nci Yüzyıldan itibaren etkinliklerini yitirmelerinin ardından, zaman içinde Osmanlı devlet yapısıyla birlikte askeri yapısı da bozuldu. 20'nci Yüzyıla gelindiğinde; Osmanlı ordu teşkilatı, 15 ve 16'ncı Yüzyıllardaki yapısından oldukça farklı bir yapıya dönüşmüştü. 19'uncu Yüzyılın başındaki Sultan II. Mahmud ıslahatlarından itibaren akıncılık müessesesinin yerine geçen bir askeri birlik ya da sınıf yoktu. Bu durum, Yunan Ordusu'nun Mondros Mütarekesi'ne dayanarak 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgaline kadar devam etmiştir.

Yunan işgali Türk milliyetçiliğinin evriminde önemli bir kilometre taşı olarak nitelendirilebilir. 1912 Balkan Savaşı ve 1916 Arap isyanıyla tetiklenen Türk milliyetçiliği, 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgaliyle birlikte ilk kez kendisini korumak için silaha sarıldı. Ağır mütareke şartlarının uygulanmasıyla birlikte ordusunu terhis eden Osmanlı Devleti, son kalan topraklarını da korunmasız bırakmış oluyordu. Böylelikle Anadolu'daki direniş; İstanbul'dan Anadolu'ya geçen subayların rehberliği ve liderliğinde, Türk halkının kendi kendisini teşkilatlamasıyla oluşmuştur.

Güvendik (1994, s. 99) "Yunan çıkarmasını müteakip Batı Anadolu'da beliren şartlar karşısında savunmanın Kuvayı Milliye ile olabileceğini 17'nci Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami ile 57'nci Tümen Komutanı Albay Şefik (Aker) düşünmüşler ve çalışmalarını buna göre düzenlemişlerdi" diyerek, Kuvayı Milliye fikrini ilk atan komutanların bunlar olduğunu belirtir. Şüphesiz bu direniş fikri birdenbire ortaya çıkmış değildir. Nitekim Zürcher de (2010), İttihat ve Terakki yönetiminin, Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru çatışmaların Anadolu'ya kayabileceğini, bu nedenle Anadolu'da bir

çekirdek direniş örgütlenmesi yapmak gerektiğini düşündüklerini belirterek; Teşkilat-ı Mahsusa kanalıyla Anadolu'ya çekirdek kadroyu oluşturacak subaylar ve silahlar nakledildiğini iddia eder.

Bütün bu harekâtı biraz sonra örgütleyerek, koordineli ve etkin çalışmalarını sağlayacak olan beyin ise Mustafa Kemal Atatürk'tür. O neredeyse bütün direniş örgütlenmelerinden haberdârdır.

Nitekim Atatürk'ün, 20'nci yüzyılın başında "gerilla" adıyla yeniden yükselen akın harekâtına yabancı olmadığı ve Trablusgarp Savaşı'nda Tobruk ve Derne bölgesindeki gerilla harekâtını sevk ve idare ederek tecrübe kazandığı da bilinmektedir. Maraş'ta şehir içi savaşlarının başlaması üzerine 23 Ocak 1920'de Elbistan Heyet-i Merkeziyesi'nin ve bir gün sonra da 3. Kolordu Komutanı Selahattin Bey'in olayların şiddetini anlatan ve protesto eden telgraflarını alan Mustafa Kemal kendisi de 25 Ocak 1920 tarihinde ilgili makamlara, gerilla savaşını ayrıntılarıyla düşündüğünü ve planladığını gösteren bir tamim yayınlamıştır (Şıvgın, 1988; Ali Fuat Cebesoy. Millî Mücadele Hatıraları, İst. 1955, s. 291'den alıntı):

1. Fransız'lara karşı Kuvayı Milliye'nin harekete geçmesini daha ziyade geciktirmekte fayda değil, zarar vardır. Sulh müzakerelerinin neticeye bağlanmak istenildiği şu sıralarda işgal altındaki memleketimizi geri almak için bütün kuvvetimizi sarf edeceğimizden Avrupalılar şüphe etmemelidirler. Bu şüphenin izalesi, ancak harekete geçmekle mümkündür.
2. Ayrıca Maraş'taki Fransız hareketine her yerde ve aynen cevap vermek mecburiyetindeyiz.
3. Fransızlar hakkındaki kıyam hareketinin şekli; Fransız kuvvetlerinin hepsini ayrı ayrı ve birdenbire, buldukları yerde muhasara etmek ve bundan sonra büyüyecek Kuvayı Milliye birliklerini, muhtelif yerlerde toplayarak ve küçük garnizonlardan başlayarak, düşmanı esir ve imha etmek şeklinde olacaktır.
4. Muhasara tedbirleri, demiryollarındaki köprüleri, tünelleri atmak, yollarını otomobil işlemeyecek hale

getirmek, her Fransız birliğinin yolunu kesmek, her Fransız birliğini isterse çok olsun, bir Kuvayı Milliye birliği ile tutuşturarak, Fransız birliklerinin birbirine yardım etmelerine mani olmak şeklinde olacaktır. Başarının sırrı, yolların daima kesilmiş olmasındadır. Her halde, gerilla savaşı yapılacak, cephe savaşından mümkün olduğunca kaçınılacaktır. Zira cephe savaşının bizim için siyasi mahzurları vardır.

5. Gerilla hareketi devreleri peyderpey tayin olunacaktır. Birinci devre, Urfa hareketi olup, buna derhal başlanacaktır.

Akıncı (1978, s. 2), “Demirci Akıncıları” adlı hatıratında akıncılığın dirilişini İzmir’in işgalini izleyen tepkiler ve alınan kararların bir sonucu olarak vurgular ve “işte bu karar, Balıkesir havalisinde ve garpta teşekkül eden Kuvayı Milliye’nin ilk temel taşıdır” der. Akıncı’nın aynı eseri incelendiğinde Birinci İnönü Muharebesi’ne kadar Batı cephesindeki tüm Kuvayı Milliye birliklerinin akıncı teşkilâtlanmasıyla faaliyet gösterdikleri anlaşılır. Hatta her bir Efe’nin emir komutası altındaki Kuvayı Milliye birliği “çete” olarak adlandırılmıştır ki hatırlanacağı üzere bu, akıncı teşkilâtının 100 kişiye kadar olan birliklerine verilen addır.

Kuvayı Milliye akıncıları da tıpkı akıncılar gibi hafif teçhizatlıdırlar ve benzer harekât taktikleri uygularlar. Kurtuluş Savaşı’nda Kuvayı Milliye çetelerine sızma, akın, pusu ve engelleme görevleri verilmiştir. “... Halil Efe ve Pehlivan Ağa kumandasında 30 kişiden mürekkep akıncı müfrezeleri teşkil edildi. Bunlar işgal dâhiline giderek düşmanın karakollarını basacak, köprüleri berhava ve telgraf muhaberatını katederek düşman nakliyatına, muhaberatına sekte vereceklerdi” (Akıncı, 1978, s. 38). Kuvayı Milliye çetelerinin teşkilât, teçhizat, iase ve görevleriyle ilgili ayrıntılı bilgiyi Akıncı Müfrezeleri Reisi ve Milli Hükümet’in Demirci Kaymakamı olan İbrahim Ethem’in (Akıncı) 13 Ekim 1921 tarihinde akıncı müfrezelerine gönderdiği talimattan edinmek mümkündür. Bu talimatta özetle şu hususlar yer almaktadır (Akıncı, 1978, s. 112–117):

Akıncılar Yasası

Akıncıların İdare ve Teşkili, İlbâsı, İâşeleri

Madde: 1 – Akıncı müfrezelerinin mevcudu 25 – 30 kişidir. Muhite başılar da mangalardan mesuldürler.

2 – Akıncıların başında fes ve sarık bulunmayıp kalpak veya başlık olur.

3 – Her müfrezenin bir kumandanı, bir muavini, bir de kâtibi vardır. Her manga dört nefer ve bir onbaşından yani beş kişiden, her takım iki manga ile bir çavuş ki on kişiden; bir müfreme, iki takımdan yani yirmi beş kişiden veya iki takım ile bir karargâh mangasından yani otuz kişiden tereküp eder.

...

10 – Efrâdın ilbâsı için düşmana baskın yapmak lazımdır. Eğer düşmandan temin edilemezse her bir neferin ilbâsı, hayvanın nalı bir köy tarafından temin edilmek mecburiyeti hâsıl olur. ...

11 – Hiç bir sebep ve bahane ile bir şahıstan, köy ve kasabadan para talep edilemez. ...

...

Vezâif

13 – Akıncı müfrezelerinin vezaifi olan şimendifer köprülerini tahrip ve telgraf hatlarını katederek düşmanın muhaberatını sekteye uğratmak, sâniyen nakliye ve posta kollarına taarruz etmek, sâlisen düşman karakollarını basmak ve düşman kıta-i askeriyesine pusu kurmak, râbian düşman müfrezelerinin karaya çıkmasına, ahâli-i İslâmîyeye mezalim ikına mümanaat eylemek, hamisen düşmanın

karadan nakliye, mevaşi, erzak vesair levazım toplamasını menetmek ve bilhassa ahâli-i İslâmîyeye karşı lütuf ve mülâyemetle hareket ederek efkâr-ı umumiye ve milletin teveccüh ve muhabbetini kazanmaktan ibarettir...

Görüldüğü üzere Kuvayı Milliye birlikleri, teknolojik gelişmişlik hariç tutulursa, neredeyse tarihteki akıncılarla aynı kuruluş ve görevlere sahiptirler. Osmanlı Devleti'nde, benzer görevlerin 1595'teki köprü vakasından sonra Kırım Tatarları'na emanet edildiği, Kırım'ın elden çıkmasından sonra ise neredeyse tamamen uygulamadan kalktığı düşünüldüğünde, Kuvayı Milliye çeteleri akıncılığın dirilişi olarak adlandırılabilir.

Nitekim bu akıncıların, düzenli ordunun kurulmasından sonra da, birkaç istisna dışında tamamıyla Milli Ordu'nun saflarında, çoğunlukla da süvari kolordusunun emir komutası altında harbe katkı sağlamaya devam ettikleri bilinmektedir. Örneğin Yörük Ali Efe, düzenli ordu kurulduktan sonra Kasım 1920'de kızanlarıyla birlikte orduya katılmış ve kuvvetlerine Milli Aydın Kuvayı Seyyaresi adı, kendisine de Milis Albayı rütbesi verilmiştir.

Kurtuluş Savaşı genel olarak meydan muharebeleriyle anlatılır. Ama bu büyük zaferlerin arka planında, belki de onları hazırlayan diğer muharebeler de meydan muharebeleri kadar önemlidirler. Özellikle Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde süvari kolordusu ve onun emrinde faaliyet gösteren milis birliklerinin, Yunan hatları gerisinde ikmal konvoylarına ve lojistik destek üslerine pek çok akınlar düzenledikleri bilinmektedir. Bu akınlar öyle etkili olmuştur ki; Yunan Küçük Asya Ordusu'nun neredeyse tüm ikmali, Türk süvarilerinin pusu ve akınlarından kurtarılabilen az sayıdaki yiyecek ve mühimmat ile yapılmak zorunda kalmıştır. Bu durum da Yunan Ordusu'nun taarruz gücünü zayıflatan en önemli faktörlerden birisi olmuştur.

Yine Sakarya Meydan Muharebesi'nde, Yunan taarruzlarının en şiddetli bir safhasında, Türk Süvari Kolordusu'nun Yunan Ordusu'nun esas komuta yerine yaptığı akın, Yunan üst komuta heyetinin tamamen esir düşmesi tehlikesini doğurmuş, Yunan komutanlarını kurtaran ise,

kolordu komutanı Fahrettin Bey'in (Altay) Başkomutanlık Karargâhı'ndan aldığı bir telgraf nedeniyle akını yarıda kesmesi gibi garip bir tesadüf olmuştur.

Kurtuluş Savaşı'nın belki de en sonuç alıcı ve kritik akınının, Süvari Kolordusu'nun Büyük Taarruz sırasında Yunan Ordusu'nun gerisine sızmasını müteakip, güney – kuzey istikametinde yan ve gerilerine gerçekleştirdiği baskın şeklinde taarruz olduğu söylenebilir. Yunan Ordusu 26 Ağustos sabah erken saatlerde yaşadığı birinci şoktan sonra, öğle saatlerinde Türk Süvarileri yüzünden ikinci bir şok daha yaşamış, Yunan geri harekâtı bu safhadan sonra bir bozguna dönüşmüştür.

Başta Gazi Mustafa Kemal Paşa olmak üzere Türk Kurtuluş Savaşı'nın komuta heyetinin, gaza ideolojisini canlandırarak, kökleri tarih öncesine dayanan dinamik Türk harp stratejisini, Kurtuluş Savaşı'nda da bir kez daha uyguladıkları söylenebilir.

Yeni Cumhuriyetin Komando Birlikleri

Kurtuluş Savaşı örneğinde olduğu gibi, 20'nci yüzyıl başlarında, düşman derinliklerine sızarak, akın, engelleme veya esirgeme harekâtı gibi bir takım operatif harekât görevleri ile yürüyüş kolu emniyeti görevleri çoğunlukla süvari birlikleri tarafından icra edilmekteydi. Bu uygulamanın Kurtuluş Savaşı'nda da sürdürüldüğü görülmektedir. Atatürk, büyük zaferden ve cumhuriyetin ilanından sonra da harp teknolojilerinde meydana gelen gelişmeleri takip etmiş, hava kuvvetlerinin ve zırhlı birliklerin artan önemini fark ederek, gelecekte harplerin daha dinamik ve süratli icra edileceğini ön görmüştür. Gelişen teknolojiler ve artan dinamizm muharebe sahasının boyutlarını genişleteceğinden, eskiden olduğu gibi muharebe sahasını seçme olanağı ortadan kalkacak, her türlü arazi koşullarında harekât yapmaya müsait ordulara ihtiyaç doğacaktı. Öte yandan Türkiye coğrafyası genel olarak dağlık ve engebeliydi, Anadolu harekât alanının büyük bir bölümü kış mevsiminde kar yağışı almaktaydı. Kurtuluş Savaşı'nın buhranlı dönemlerinde ve cumhuriyetin ilk yıllarında çıkan isyanların

bastırılması sırasında edinilen tecrübeler de eğitimli dağ birliklerine olan ihtiyacı daha da belirginleştirmiştir.

İşte bütün bunları değerlendiren Atatürk, daha cumhuriyetin üçüncü yılında (1926), Muğla'da Dağ Talimğâhı'nın kurulması direktifini vermiş, aynı yıl Isparta 6'ncı Tümen'de görevli istihbarat subayı olan Binbaşı Selim (Em. Tümğ. Selim AYDIN) İsviçre'ye gönderilerek İsviçre dağ birliklerinde dört ay süreli bir eğitim alması sağlanmıştır⁴. Yine 1926 yılında Avusturya'dan getirilen Binbaşı KÜTTNER ile birlikte Binbaşı Selim dağcılık ve kayak eğitiminin temellerini atmışlardır. Bu iki subayın yaptıkları arazi etüdü sonucunda dağcılık ve kayak eğitimleri için Isparta/Eğirdir bölgesinin daha elverişli olduğu tespit edilmiş ve Dağ Talimğâhı 1927 yılında Muğla'dan Eğirdir'e taşınmıştır. Dünya kayakçılık tarihinde kar sabanı metodunun mucidi olarak bilinen Avusturyalı Yarbay Georg BILGERI (1873 – 1934) de emekli olduktan sonra 1927 yılında Türkiye'ye getirilmiştir. Dünyanın pek çok modern ordusundan çok daha önce dağcılık ve kayak sporunun hem de dönemin en ünlü öğretmenleriyle birlikte Türkiye'ye getirtilebilmesi, cumhuriyet nesilleri için çok önemli dersler içeren tarihi olaylardan birisidir.

Dağcılık ve kayak eğitimi yıllar içinde Türk subayları yetiştikçe millileşmiştir. Bununla birlikte, İkinci Dünya Savaşı'ndan alınan dersler neticesinde 1948 yılında Çankırı'daki Piyade Okulu bünyesinde "komando kısmı" kurulmuş, bu teşkil zaman içinde geliştirilerek 1952 yılından itibaren Eğirdir'de verilen Komando Kursu'na dönüşmüştür.

İlk komando taburu 1965 yılında Eğirdir'de kurularak aynı yıl Ankara'ya taşınmış, burada teşkil edilen hava indirme taburuyla birlikte Komando Tugayı'nı teşkil etmişlerdir. 1966 yılında tugayın mevcudu iki komando ve iki hava indirme taburuna yükselmiştir. 1971 yılında bu tugayın komando taburları Bolu'ya taşınarak Komando Tugayı'nı (Komd. Tug.), hava indirme taburları da Kayseri'ye taşınarak Hava

⁴ Komando birliklerinin tarihsel gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Sabanoğlu, A. (Ekim, 2008). Komandonun Tarihçesi. *Kara Kuvvetleri Dergisi*, ss. 33 – 39.

İndirme Tugayı'nı teşkil etmişlerdir. Bu tarihten itibaren bu iki tugay ve 1980'li yıllardan itibaren bu tugayların çekirdek kadrolarından teşkil edilecek olan diğer komando tugayları⁵ cumhuriyet tarihinin bütün askerî harekâtında görev alacaklardır. Bunlardan ilki 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'dır. 20 Temmuz 1974'te icra edilen Birinci Barış Harekâtı'nda Komando Tugayı (Bolu) Beşparmak Dağları'na helikopterlerle hava hücum harekâtı icra ederken, Hava İndirme Tugayı (Kayseri – 1991'den itibaren 1'inci Komd. Tug.) da Gönyeli bölgesine hava indirme harekâtı icra ederek adaya ayak basan ilk Türk birlikleri olmuşlardır.

Cumhuriyet tarihinde komando birliklerinin iştirak ettikleri diğer bir önemli askeri faaliyet, terörle mücadele ve iç güvenlik harekâtıdır. Bu harekâta da Komando Tugayları belirleyici ve etkin unsurlar olmuşlardır. Terörle mücadele kapsamında 1992 – 2008 yılları arasında havadan ve karadan 39 adet sınır ötesi hareket icra edilmiştir [Gün gün tüm sınır ötesi operasyonlar. (22 Şubat 2008). 10 Nisan [2011 tarihinde <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/436717.asp#storyContinues> adresinden alındı]. Bunların 19'u orta ve büyük çaplı harekâtı olup, harekâtın tamamı ya komando tugayları tarafından icra edilmiştir ya da operasyona iştirak eden görev kuvvetleri ağırlıkla komando birliklerinden müteşekkildir.

Komando birlikleri barışta, doğrudan Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı olan ihtiyat kolordusu kuruluşunda ya da doğrudan ordu komutanlığı kuruluşunda yer alırlar. Seferde ve muharebe için teşkilâtlanmada da, doğrudan harekât bölgesindeki müşterek komutanlığın harekât komutasına dâhil edilirler. Bu bağlamda komando birlikleri ya stratejik/operatif seviyede ihtiyat birlikleri olarak ya da harekâta ilk iştirak eden acil müdahale birlikleri olarak faaliyette bulunurlar.

⁵ 2011 yılı itibariyle Türk Kara Kuvvetleri'ne bağlı beş adet Komando Tugayı bulunmaktadır. Bunlardan 1'inci Komd. Tug. Kayseri'de, 2'nci Komd. Tug. Bolu'da, 3'üncü Komd. Tug. Siirt'te, 4'üncü Komd. Tug. Tunceli'de, Dağ ve Komd. Tug. Hakkâri'de konuşludur.

Komando görevlerini icra edebilecek temel birlik “kol”dur. Görevin niteliğine göre farklı olmakla birlikte, kolun mevcudu iki kişiden bir bölüğe kadar (yaklaşık 100 kişi) değişebilir. Komando birlikleri akın harekâtını asgari tabur seviyesinde, genellikle de tugay çapında yaparlar. Bölük ve daha düşük seviye birlikler tarafından yapılan akınlara ise “taktik akın” adı verilir [KKT 31 – 1(B), 2009].

Komando birliklerinin teçhizatı, üç günlük yiyecek ve mühimmatı personel üzerinde taşınmakla birlikte, görece hafiftir. Zira komando birliklerinin tank ve zırhlı muharebe araçları yoktur. Sızma için uygun olmadığından 105 mm.lik çekili obüsten daha ağır topu yoktur. Komando Tugayı kamyon ve diğer nakliye araçlarıyla harekât icra edemez. Bu nedenlerden dolayı hafif donatımlı birlik olarak kabul edilir [KKT 31 – 1(B), 2009].

Dünya üzerindeki çok az sayıdaki iyi eğitilmiş, modern teçhizatlı, etkin güce sahip silahlı kuvvetlerden birisi olan Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde yer alan komando birlikleri de, dünyadaki emsalleri arasında üst sıralardadır. Nitekim; kara muharebe gücü göstergesi, toplam kuvvet kalitesi, ülke nüfusu,ülke GSYİH, ülkenin askere alma potansiyeli, MSB bütçesi, tek er maliyeti, zırhlı araçlar, muharip hava gücü ve moral faktörler kriterlerine göre yapılan bir araştırmaya göre; Türk Silahlı Kuvvetleri dünyanın en güçlü 10’uncu ordusu olarak nitelendirilmiştir (Armed Forces of the World, 2008. 26 Aralık 2010 tarihinde <http://www.strategypage.com/fyeo/howtomakewar/databases/armies> adresinden alındı).

Farklılıklar, Benzerlikler ve Esinlenmeler

Önceki bölümlerde ortaya konan nitelikler ışığında akıncılarla komandolar arasındaki benzerlik ve esinlenmeler aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır:

1. Yapılan incelemeler sonucunda akıncılar ile komandolar arasındaki ana farkın; askerî statüde oluştuğu görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle; komando birlikleri maaşlı, sürekli ve kışla düzenleri olan

birliklerdir. Bunların barışta ve seferde askerlikten başka işleri yoktur. Barışta, belli bir sistematiğe dayanan düzenli eğitimler yaparlar, seferde ise kendilerine tevdi edilen muharebe görevlerini yerine getirirler. Akıncılar ise komandalardan farklı olarak maaşlı ve sürekli birlikler değillerdir. Belirli bir seferberlik düzenleri olmakla beraber daimi kışlaları yoktur. Bu niteliklerinden ötürü ve buldukları çağ da dikkate alındığında; fiziki yeterliliklerini ve silah kullanma becerilerini idame ettirme tedbirleri dışında, akıncılarla ilgili metodik bir askerî eğitim sisteminden de bahsedilemez. Akıncıların barış koşullarında askerlik yapmadıkları doğrudur. Ancak, Osmanlı serhad (uc) vilayetleri için “barış koşulları” açıklanmaya muhtaç bir tanımlamadır. Zira Orta Çağ’da, bugünkü anlamda “siyasi sınır” kavramı gelişmediğinden, devletlerin sınırları karşılıklı olarak sürekli ihlal edilirdi. Kaldı ki; akıncıların tek gelirlerinin ganimet olduğu ve Osmanlı’nın da bir fütühat siyaseti güttüğü hatırlandığında, tamamı serhad vilayetlerinden olan akıncıların “barış” dönemlerinin ne kadar uzun olabileceği hakkında tahmin yürütmek zor olmasa gerektir.

2. Akıncı ocağı ile komando birlikleri arasındaki ikinci önemli fark, dayandıkları harp doktrinindedir. Öte yandan zaruretten doğan bu doktrin farkı, harp düşüncesindeki önemli bir ortak noktayı da işaret etmektedir. Fütühat konseptine dayanan Osmanlı harp doktrini taarruzî idi. Bu nedenle daima düşmanın içine sokulacak çevik birliklere ihtiyaç vardı. Pek tabii olarak bugün Türkiye Cumhuriyeti bugün fütühat gayesi gütmemektedir. Ancak, tehditlere karşı ön alabilecek nitelikte çevik ve taarruzi birlik ihtiyacı çağdaş harp doktrininin de bir gereğidir. İki ocak arasındaki ortak nokta; işte bu taarruzî harp düşüncesidir.

3. Çağdaş komando birlikleri harekâtının türleri, isimlerini doğrudan tarihteki akıncı harekâtından alır. KKT 31 – 1(B)’ye göre (2009, s. 2-5); komando birlikleri harekâtı; sızma, keşif, akın, pusu, düşey kuşatma (hava hücum/indirme harekâtı) dağlarda ve geçitlerde harekâtı içerir. Görüldüğü üzere bundan 500 yıl önce akıncıların kullandığı “keşif”, “akın”, “pusu” gibi adlar, bugün de kullanılmaktadır.

4. Taarruzî nitelikte, hareketli, her yerde olan ama hiç bir yerde bulunmayan, düşmanı sürekli önlem almak zorunda bırakan ve nihayet paranoyaklaştırarak yıldırın Türk harp stratejisi, Kuvayi Milliye ile yeniden vücut bulmuştur.

5. KKT 100 – 5'e göre (2002); komando birlikleri hava hücum, hava indirme, dağlarda ve geçitlerde harekât yapabilme imkân ve kabiliyetlerinden ötürü, derin harekât unsurlarından sayılmaktadırlar. Akıncılar da Osmanlı harp stratejisinin derin harekât unsurlarıydı.

6. Akıncılar Osmanlı ordusunun en önemli, hatta yegâne keşif birlikleriydiler. Komando birliklerinin de asli vazifelerinden birisi; arazi ve düşman keşfi yaparak, komutana süratli, doğru ve güncel muharebe istihbaratı ihtiyacını karşılamaktır.

7. Asıl birliklerin harekâtını kolaylaştırmak, düşmanın cepheden kuvvet ayırmasına neden olmak, düşmanın lojistik tesislerini ve ikmal hatlarını tahrip ederek moralini bozmak, düşmana korku salmak, dost/düşman personelini kurtarmak/kaçırmak 500 yıl önce akıncıların göreviyken, bugün aynı görevler komando birlikleri tarafından icra edilmektedir.

8. Öztuna, akıncılardan bahisle (1995, s. 13); “büyük birlikler, düşman iline girdikleri zaman, parçalara ayrılıp yollarına devam ederler, belirli menzillerde her parça daha küçük parçalara ayrılarak at sürerdi” demiştir. Öztuna'nın bahsettiği husus, aslında akıncıların sızma metotlarından birisidir. Bugün de kol harekâtında uygulanan sızma metotlarından birisi; “birden fazla şeritten birden fazla kolla sızma”dır [KKT 31 – 1(B), 2009]. Bu metot; atla icra edilmesi dışında, akıncı metoduyla birebir benzeşmektedir.

9. Komandolar diğer askerlerden daha eğitimli ve dayanıklı oldukları için, dağlık bölgeler, şiddetli soğuklar, çöller gibi özel eğitim ve donatım gerektiren harekât bölgelerinde taarruz ve savunma gibi temel harekât görevleri de icra edebilirler [KKT 31 – 1(B), 2009]. Osmanlı tarihinde de düzenli ordunun yetersiz kaldığı yer ve zamanlarda

akıncılar, meydan muharebelerinde görev almışlar, kaleleri zapt etmişlerdir.

10. Komandolar da aynen akıncılar gibi hafif donatımlı ve yüksek hareket kabiliyetli birliklerdir. Aralarındaki tek fark teknolojidir. Akıncıların hareket kabiliyetinin ana vasıtası at iken, çağdaş muharebelerde komandolar, paraşüt, helikopter vb. gibi vasıtalar kullanmaktadırlar [KKT 31 – 1(B), 2009].

11. Komandoların da akıncılar gibi görece ağır silahları yoktur. Nasıl ki akıncılar top çekmezler, zırh kuşanmazlar, mümkün olduğunca balta ve gürz kullanmazlardı; komandoların da tankları, zırhlı muharebe araçları, büyük çaplı çekili veya kundağı motorlu topları, ağır roketatarları vb. ağır silahları yoktur [KKT 31 – 1(B), 2009].

12. Akıncıların muharebelerde kartal kanadı, ayı postu gibi kuşamlar taktıkları bilinmektedir. Bu kuşamlar sadece korku salmak için değil, aynı zamanda gizleme maksatlı da kullanılmışlardır. Zira ayı postu, özellikle geceleri uzak mesafelerden tespit ve teşhisi zorlaştırır. Bu bağlamda akıncıların parlayabilecek teçhizatı bu postların altına gizlemeleri kuvvetle muhtemeldir. Yoksa at üstünde düşman bölgesine sızan ve günlerce o bölgede kendi topraklarındaymış gibi at koşturan akıncıların düşmana yakalanmamayı nasıl başardıkları bir muamma olurdu. Komandolar da akıncılar gibi düşman derinliğinde harekât yaptıkları için, gizlilik onların görünmez zırhlarıdır. Onlar da çok iyi gizleme yaparlar. Çağdaş muharebelerde gizleme için hayvan postu kullanılmamakla birlikte, özel gizleme giysileri (ghilie-suit) kullanılmakta, özel cilt boyaları sürülmektedir [KKT 31 – 1(B), 2009].

13. Akıncıların ocağa alınmalarında izlenen yöntem benzer bir süreç, komandoların seçiminde izlenmektedir. Akıncıların ocağa alınmalarında kefalet sistemi vardı. Yani, bir kişinin akıncı ocağına girebilmesi için imam, köy kethüdası veya dürüst bir muteber kişiyi kefil göstermesi gerekiyordu. Bugün komando personelinin seçiminde de benzer hassas süreçler takip edilmektedir.

14. Osmanlı ordusunda 100'den az akıncının katıldığı akınlarla (çete veya potera/potura), daha fazla akıncının katıldığı akınlar (haramilik, akın) bir ayrıma tabi tutulmuştur. Bir akının "akın" olarak adlandırılabilmesi akıncı beyinin katılması şartına bağlanmıştır. Aynı ayrımın çağdaş orduda da gözetildiği görülmektedir. Çağdaş orduda da temel harekât birliği "kol"dur. Bunun yaptığı harekât "kol harekâtı", yaptığı akın "taktik akın" olarak adlandırılmıştır [KKT 31 – 1(B), 2009].

15. Son olarak maliyet faktörü de bir ortak nokta olarak ileri sürülebilir. Gerek akıncı ocağı gerekse komando birliklerinin teşkili ve idamesi, diğer sınıflara göre daha düşük maliyetlidir. Akıncı ocağı maliyetsizdi; zira devletten maaş almazdı, bünyesindeki tımar sahipleri çok sınırlıydı, sadece pençliğini ödemek koşuluyla; elde ettiği ganimete karışılmazdı. Üstelik seferlerde iâşe ve ibate edilme sorunu da yoktu. Bunların yanında eğitim, bakım ve diğer hususlarda devletin kafa yorması da gerekmezdi. Komando birliklerinin düşük maliyetliliği ise daha ziyade silah ve teçhizat konusundadır. Bu birlikler, tank, zırhlı araç, her cins çekili ve kundağı motorlu topçu, son teknolojiye sahip büyük çaplı mühimmat ve akaryakıt ikmalî, füze, vb. yüksek maliyetli araç, gereç ve donatıma ihtiyaç duymazlar.

Sonuç

"Akıncı" kelimesi Osmanlı Devleti döneminde kullanılmışsa da; eski devirlerden beri tarihi boyunca bütün Türk devletlerinde, benzer teşkilatların var olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan akıncılar, Osmanlı kuruluş ve yükselme döneminden hatırdaki kalan en ünlü muharip unsurlardandır. Yaklaşık 600 yıl süren Osmanlı Devleti'nin ilk yarısı (yaklaşık 300 yıl) süresince icra edilen muharebelerin neredeyse tamamına, akıncıların da aktif olarak katıldıkları görülmektedir. Osmanlı fetihlerinin de büyük bir oranda 17'nci yüzyıl başlarından itibaren durduğu hatırlandığında, akıncıların bu fetihlerdeki büyük rolü daha da açık bir şekilde görülür. Denilebilir ki Osmanlı, akıncılıkla birlikte neredeyse maliyetsiz, ekonomik ve etkin bir askeri gücü kaybetmiştir.

Akıncı ocağının disiplinli, düzenli ve merkezin kontrolü altında olan bir teşkilât olduğu kabul edildiğinde, akıncılıkla çapulculuk arasında ilişki kurmak da imkansızlaşacaktır. Zira akıncılar sınır ötesi hareketi yağma ve çapul için değil, bir devlet stratejisinin gereği olarak yaparlardı. Diğer bir deyişle akın ile çapul arasındaki fark, amaçtan kaynaklanmaktadır. Akın, “Menfa’at-i Âli Osman” için yapılırdı, yağma ise akıncının hizmet bedeliydi; ganimetiydi. Çapulcuların ise devlet stratejisi ile ilgileri yoktur, bunu tamamen kendi çıkarları için yaparlar. Bu nedenledir ki; akınlar bir düzen ve plan dahilinde yapılmıştır. Kısacası akınların ana maksadı siyasî ve askerîdir; düşmana şok etkisi yaratmayı, fethedilecek hedefi olgunlaştırmayı ve direnci zayıflatmayı öngörür.

Öte yandan, komando birliklerinin teşkilinde de benzer bir eğilim olduğu sonucuna varılabilir. Zira çağdaş muharebe ortamı da ordulara; hafif donatımlı, çevik ve şok etkisi yaratabilecek nitelikte birlikler dikte etmektedir. Özel eğitilmiş, özel donatılmış ve özel görevler tevdi edilen birlik ihtiyacı; endüstriyel nitelikli ve insanlığı ilk defa devasa oranlarda kitlesel ölümlerle tanıştıran ve bir o kadar da durağan olan Birinci Dünya Savaşı’ndan alınan dersler neticesinde gelişmiştir. Bu çalışmanın kapsamında olmadığından, komando birliklerinin tarihinden bahsedilmeyecektir. Ancak pek çok ülkenin 1930’lara geldiğinde, çeşitli büyüklükte özel birliklere sahip olduğu bilinmektedir. Nitekim, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde de, daha önce belirtilen saiklerle komando birliklerinin teşkiline başlanmıştır. Daha hareketli ve çevik olan bu birlikler, muharebe sahasındaki durağanlığı ortadan kaldırmakla kalmamışlar, komutanların gerektiğinde kullanabilecekleri birer koz haline gelmişlerdir. Muharebe sahasına gizlilikle daha önceden giren komandolar, muharebeye derinlik kavramını sokmuşlar ve kitlesel ölümlerin de ortadan kalkmasına büyük ölçüde vesile olmuşlardır.

Kurtuluş Savaşı ve Kuvayı Milliye, akıncılığın dirilişi olarak kabul edilmelidir. Zira Kuvayı Milliye teşkilatı; düzenli ordulara sahip işgalcilere karşı, tamamen halka dayanarak ve hafif donatımlı çevik birliklerle direnmenin, 20’nci Yüzyıldaki ilk örneklerinden birisidir.

Komando birlikleri tarafından uygulanan ve ağır silah, zırhlı araç

ve ağır donatım gerektirmeyen akın, pusu, keşif gibi hareket çeşitleri, yine 20'nci Yüzyıl başlarında popülerite kazanan "devrimci savaflara" veya diğer adıyla "halk ayaklanmalarına" esin kaynağı olmuş, "gerilla savaşı" adıyla bilinen yeni bir harp taktiğinin doğmasına öncülük etmiştir.

Bugün komando birlikleri; çağdaş teçhizat, teşkilat ve metotlardan faydalanmaktadırlar. Bu nitelikleriyle dünyada önemli bir yere sahiptirler. Bununla beraber komando birliklerinin, teşkilat ve görevlerinde akıncılardan esinlenildiği de açıktır. Akıncı ve komando birlikleri arasındaki benzerliklerin çokluğu da böyle açıklanabilir.

Summary

There are Turkish states which had been after or in the same age with another one. Generally, two factors have been dominating the turkish state tradition: First one is religion, second one is "gaza" (holy war).

It is obvious that Turkish gaza tradition was executed on two arms. First one is "akın" (raid) which is also the subject of this work. The second one is "cenk" (battle). Raid and battle should not be seen as activities which are immediately after each other. The horse which has a considerable place in turkish folklore becomes identical with turkish culture.

It is obvious that Turks are the unique inserters of raid style in war literature. The war strategy which had been done from Mete to Ataturk had included always the same phases except the age appropriately arrangements. The first of these phases had been raids that were named from Ucuzsatar as "ripening the target before taking action with main forces".

As explained before; the military forces of Osman Gazi in rise period were only the akincis which are formed by Turkmen forces. Akincis were the oldest military forces in history of Ottomans.

There are some historians who ground the root of akinci organization on Köse Mihal. It is beneficial to say that akincis beared very important roles in the rise and growth periods of The Ottoman Empire.

The Akincis was an ordered organization that was in “serhad” region which was nearly to border. The non-salary akincis’ main means of existence were the spoils which got by raids in neighbor countries. The destruction of akincis had been nearly at the same time with stagnation period of Ottomans.

Akinci (1978, p. 2) emphasizes the resurrection of “akincihood” as a result of the following reactions and making decisions after invasion of Izmir, and says “Here, this decision was the cornerstone of Kuvayi Milliye which was formed in Balikesir region and in the Western Anatolia”.

Commando units benefit from modern equipments, structures and methods today. Therefore, they are one of the most important units. Nevertheless, it is obvious that commando units are inspired from akincis in their configurations and missions.

Kaynakça

Akinci, İ. E. (1978). *Demirci Akıncıları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Aytepe, H. ve Güvenç, L. (1981). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Kanuni'nin Ölümünden İkinci Viyana Kuşatması'na Kadar Olan Devre (1560 – 1683)*. (Cilt 3, Kısım 3). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Aysan, E. ve Orhon, N. (1979). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Osmanlı - İran Savaşı, Çaldıran Meydan Muharebesi (1514)*. (Cilt 3, Kısım 2 Eki). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Çakın, Naci (1981). *Türk Zaferleri, Selçuklular Döneminde Anadolu'ya Yapılan Akınlar (1049 Pasinler, 1071 Malazgirt Zaferleri)*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Downing, B. (1992). *The Military Revolution and Political Change: Origins of Democracy and Autocracy in Early Modern Europe*. New Jersey, USA: Princeton University Press.

Egemen, R. ve Aytepe, H. (1964). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Fatih'in Cülusuna Kadar Olan Devre (1299 – 1451)*. (Cilt 3, Kısım 1). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Egemen, R., Güvenç, L., Bozkurt, R. (1977). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Fatih'in Cülusundan Kanuni'nin Ölümüne Kadar Olan Devre (1451 – 1566)*. (Cilt 3, Kısım 2). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Egemen, R. ve İşgüven, H. (1987). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Birinci Kosova Meydan Muharebesi (15 Haziran 1389)*. (Cilt 3, Kısım 1 Eki). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Evliya Çelebi (2010a). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. (5. Kitap). (2 Cilt). (Haz.: Seyit Ali Kahraman). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Evliya Çelebi (2010b). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. (6. Kitap). (2 Cilt). (Haz.: Seyit Ali Kahraman). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Evliya Çelebi (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*. (7. Kitap). (2 Cilt). (Haz.: Seyit Ali Kahraman). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gökçek, Y. (1998). *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilâtı ve Gazi Mihal Oğulları*, Konya: Alagöz Yayıncılık.

Göksu, E. (2010). *Türkiye Selçuklularında Ordu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Güler, A., Akgül S. ve Şimşek A. (2001). *Türklük Bilgisi*. Ankara: Tamga Yayıncılık.

Güvendik, H. (1994). *Türk İstiklal Harbi II. Cilt. Batı Cephesi 1'inci Kısım*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Hammer, J. F. (1992) *Büyük Osmanlı Tarihi*. (6. Cilt). (Çev.: Vecdi Bürün) İstanbul: Üçdal Neşriyat.

Itzkowitz, N. (2008). *Osmanlı İmparatorluğu ve İslamî Gelenek*. (Çev.: İsmet Özel). İstanbul: Şule Yayınları.

İlhan, S. (1999). *Türk Askerî Kültürünün Tarihî Gelişmesi "Kutsal Ocak"*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

İmer, C. (1989). *Atatürk'ten Seçme Sözler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

İnan, A. (1976). *Eski Türk Dini Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

İşgüven, H. (1986). *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Otlukbeli Meydan Muharebesi (11 Ağustos 1473)*. (III. Cilt, 2. Kısım Eki). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Kabasakal, H. (1986). *Varna (1444), İkinci Kosova (1448) Meydan Muharebeleri ve II. Murad*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

KKT 31 – 1 (B) *Komando Birlikleri Harekâtı*. (2009). Ankara: Kara Kuvvetleri Basımevi.

KKT 100 – 5 *Harekât: Sevk ve Muharebe*. (2002). Ankara: Kara Kuvvetleri Basımevi.

Mufassal Osmanlı Tarihi (Cilt II, Cilt III). (1959). İstanbul: Tan Matbaası.

Murphey, R. (2007). (çev.: Mehmet Tanju AKAD). *Osmanlı'da Ordu ve Savaş 1500–1700*. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.

Ögel, B. (1978). *Türk Kültür Tarihine Giriş (6, 7 ve 8. Cilt)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özcan, A. (1989). Akıncı. *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 2, ss. 249–250. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Öztuna, Y. (Haziran 1973). Türk Akıncıları ve Akıncı Ocağının Sönmesi. *Hayat Tarih Mecmuası* (5), ss. 13–16.

Öztuna, Y. (Kasım, 1995). Osmanlı'nın Atlı Komandoları: Akıncılar. *Tarih ve Medeniyet Dergisi* (21), ss. 12–17.

Pakalın, M. Z. (1946). Akın, Akıncı. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt I, ss. 35–40. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Pala, A. (2003). Rumeli'de Bir Akıncı Ailesi: Gümlüoğulları ve Vakıfları. *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* (43), ss. 137–144

Şıvgın, H. (Mart, 1988). Mustafa Kemal'in Maraş'ın Kurtuluşu İçin Faaliyetleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* (11/IV).

Tacan, N. (1936). *Akıncılar ve Mehmet II. ve Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul: Askeri Matbaa.

Türk Kara Kuvvetleri Tarihi. (1996). Ankara: Kara Kuvvetleri Basımevi.

Ucuzsatar, N. U. (1986). *Tarih Boyunca Türk Harp Sanatı, Taktik ve Stratejisi*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Uzunçarşılı, İ. H. (1950). Akıncı. *İslâm Ansiklopedisi*, 1. Cilt, ss. 239–240. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Uzunçarşılı, İ. H. (1983). *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Antlaşmasına Kadar* (III. Cilt , I. Kısım), 3. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları* , (I. ve II). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1998). *Osmanlı Tarihi İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar* (II. Cilt , II. Cilt, 16b7 Sayı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (2003). *Osmanlı Tarihi Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri hakkında Bir Mukaddime İle Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar* (I. Cilt , I. Cilt, 16a Sayı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

OSMANLI ORDU TEŞKİLATINDA AKINCI OCAĞININ YERİ VE ÇAĞDAŞ TÜRK SİLAHLI
KUVVETLERİNE ETKİLERİ

Zürcher, E. J. (2010). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (25. Baskı).
(Çev.: Yasemin Saner). İstanbul: İletişim Yayınları.

